

FI lausuntopyyntö VaVa syksy 2017

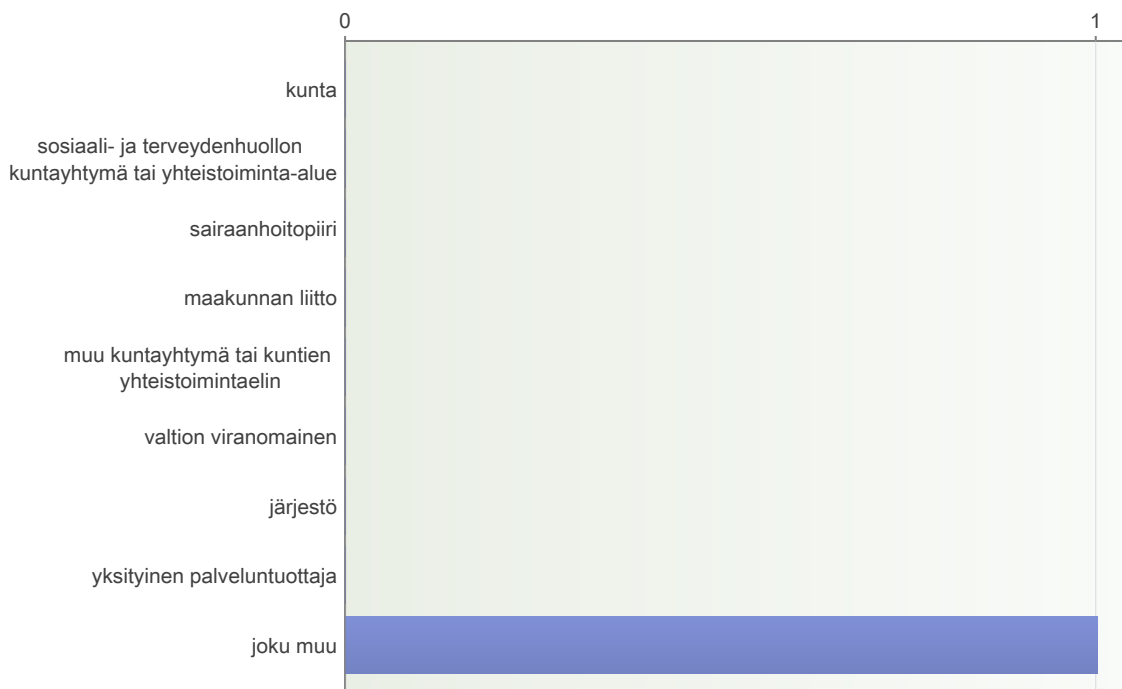
1. TAUSTATIEDOT

Vastaajien määrä: 1

Vastaajatahon virallinen nimi	Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot, sähköposti ja puhelinnumero	Lausunnon käsittelypäivämäärä toimitilimessä	Toimielimen nimi
Saamelaiskäräjät	Pia Ruotsala-Kangasniemi	pia.ruotsala@samediggi.fi	15.12.2017	Saamelaiskäräjien puheenjohtaja

2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: joku muu

3. 1. Voidaanko ehdotetulla valinnanvapauslailla osaltaan kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

Vastaajien määrä: 1

4. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

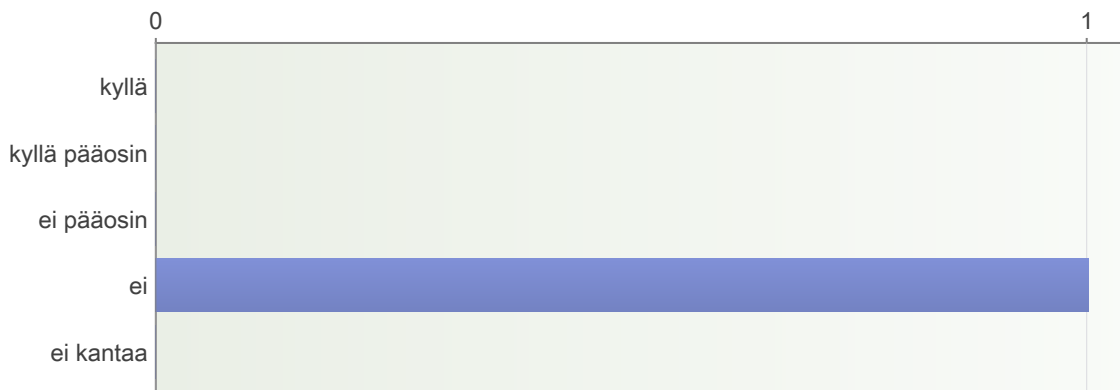
- Saamelaisten sosiaali- ja terveyspalveluiden käyttäjien näkökulmasta palveluiden ensisijaisina kriteereinä ovat palveluiden saatavuuden ja potilasturvallisuuden lisäksi palveluiden omakielisyys ja kulttuurinmukaisuus. Kielelliset ja kulttuurilliset oikeudet kuuluvat saamelaisten perusoikeuksiin, jotka ovat turvattu Suomen perustuslaissa sekä kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Oikeus riittäviin ja yhdenvertaisiin sosiaali- ja terveyspalveluihin ei voi toteutua, mikäli kielelliset perusoikeudet eivät toteudu ja asiakkaan kulttuuritaustaa ei oteta palvelun sisällössä tosiasiallisesti huomioon. Tällöin saamelaisväestön osalta ei voida myöskään puhua yhdenvertaisista ja asiakaslähtöisistä palveluista. Kysymys on Suomen ja EU:n ainoan alkuperäiskansan yhdenvertaisesta oikeudesta terveyteen ja hyvinvointiin.

Valinnanvapauslainsäädäntö ei lisää valinnanvapautta ja palvelujen saatavuutta saamelaisten kotiseutualueella. Harvaan asutuilla alueilla ei ole valinnanvapauslakiluonnoksen 2 §:n 5 kohdassa määriteltyjä yksityisiä palveluntuottajia ja tämä tarkoittaa suoraan sitä, että suoran valinnan palvelut, maksusetelipalvelut sekä asiakassetelipalvelut ovat saatavilla vain kaupunkialueilla. Saamelaisalueen väestö tulee olemaan edelleen julkisen palvelutuotannon varassa. Ehdotetulla valinnanvapauslailla ei kyetä parantamaan palvelujen yhdenvertaista saatavuutta, eikä kaventamaan saamelaisalueen väestön terveys- ja hyvinvointieroja suhteessa kaupunkialueilla asuvaan väestöön.

Ainoa tapa, jolla edes kohtuullisessa määrin voidaan parantaa saamelaisväestön omakielisten palvelujen saatavuutta, on rajayhteistyön esteiden kaikinainen poistaminen. Asiakassetelillä ei voi hankkia palveluja Norjan puolella olevalta palveluntuottajalta. Palveluntuottajalla on oltava palveluyksikkö Suomessa ja tuottajan on oltava jonkin maakunnan hyväksymä asiakassetelituottajaksi. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottavan palveluntuottajan on oltava rekisteröityneenä valtakunnalliseen palveluntuottajarekisteriin. Kaikki nämä esteet tulisi poistaa ehdotetusta valinnanvapauslainsäädännöstä. Valtioiden välisen yhteistyön tehostamisella ja rajayhteistyöesteiden poistamisella voidaan vaikuttaa myös kustannuksiin niitä laskevasti

5. 2. Edistääkö valinnanvapauslakiluonnos tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

6. Vapaamuotoiset huomiot.

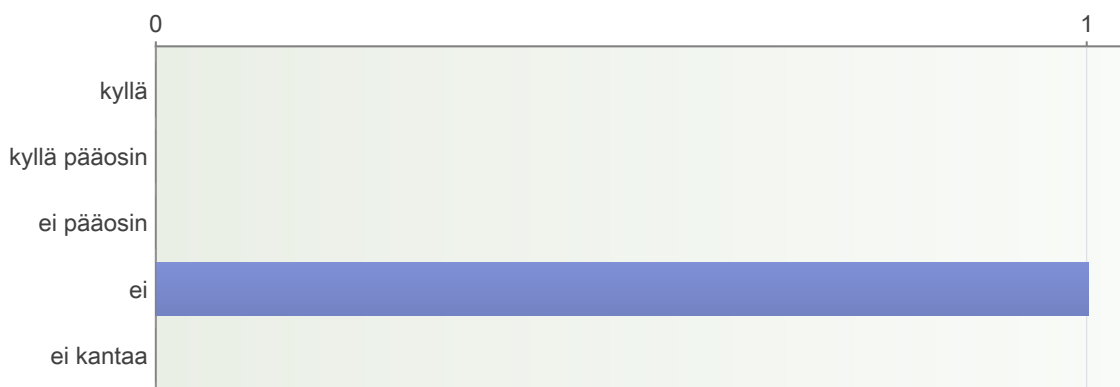
Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapausjärjestelmää perustellaan sillä, että yksityiset tahot tuottavat jatkossa suuremman osan palveluista ja näin syntyy kilpailua, joka pakottaa eri palveluntuottajat tuottamaan palvelunsa tehokkaammin. Kilpailun syntymisen edellytyksenä on kuitenkin runsas väestöpohja ja tiheä asutus. Asiakkaalla on mahdollisuus vaikuttaa omiin palveluihinsa sellaisilla alueilla, joissa on kilpailua ja näin ollen paljon palveluita tarjolla ja sitä kautta edellytykset asiakkaan valinnan mahdollisuudelle ovat olemassa. Käytännössä tämä koskee kaupungeissa asuvia ihmisiä.

Saamelaiden kotiseutualue on paitsi harvaan asuttua, myös pitkien etäisyyksien aluetta. Yksityisiä palveluntuottajia ei ole ja näin ollen asukkailla ei myöskään ole valinnan mahdollisuuksia tai asianmukaisia vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihinsa. Saamelaisalueen osalta lakiluonnos ei edistä vaikutusmahdollisuuksia.

7. 3. Antaako lakiluonnos asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

Vastaajien määrä: 1

8. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Saamelaiset ovat yksi kansa neljän valtion alueella. Suomessa saamelaisten kotiseutualueella saamelaisväestön olisi usein helpointa, nopeinta ja tarkoituksenmukaisinta hakeutua omakielisen ja kulttuurinmukaisen palvelun piiriin valtion rajan toiselle puolelle. Norjan rajakunnilla on valmiuksia tarjota monipuolisemmin saamenkielisiä ja kulttuurinmukaisia sosiaali- ja terveyspalveluita kuin saamelaisalueen kunnilla. Esimerkiksi Norjan Karasjoella on tarjolla laadukkaita pohjoissaamenkielisiä erikoislääkäripalveluita sekä lasten, nuorten ja aikuisten psykiatrisia palveluita, turvakoti- ja perhepalveluita sekä päihdekuntoutusta. Tällä hetkellä mikään taho ei tiedota näihin palveluihin hakeutumisesta, vaikka Lapin sairaanhoitopiirin ja Helse Finnmarkin välisen sopimuksen perusteella Lapin saamenkielinen väestö on voinut käyttää Finnmarkin läänin erikoissairaanhoidon palveluita vuodesta 2007 alkaen. Sosiaali- ja terveysministeriön näkemyksen mukaan tiedottamisvastuu on saamelaisalueen kunnilla, kun taas kunnat näkevät vastuun olevan Lapin sairaanhoitopiirillä. Tilanne on johtanut siihen, että harva saamenkielinen asukas saamelaisten kotiseutualueella tietää tästä mahdollisuudesta.

Ehdotettu valinnanvapauslaki ei anna Suomen saamelaisväestölle oikeutta hakeutua omaan tilanteeseen sopivaan palveluun Norjaan tai Ruotsiin. Viime kädessä vain maakunta voi päättää, hankkiiko se saamenkielisiä palveluita ostopalveluna esim. Norjasta. Tällöin maakunta tekee ostopalvelusopimuksen tuottajan kanssa ja asiakkaalle voidaan antaa maksusitoumus palvelun saamiseksi kyseiseltä ostopalvelutuottajalta. Mikäli maakunta ei näe tarkoituksenmukaiseksi hankkia saamenkielisiä palveluita toisesta valtiosta, tuottaa maakunnan liikelaitos palvelut itse. Ja koska maakunnalla ei ole lakiin perustuvaa velvollisuutta järjestää palveluja saamen kielillä, turvautuu se tulkkaukseen, jolloin saamenkielinen väestö asetetaan eriarvoiseen asemaan kielensä perusteella heille haittaa aiheuttaen.

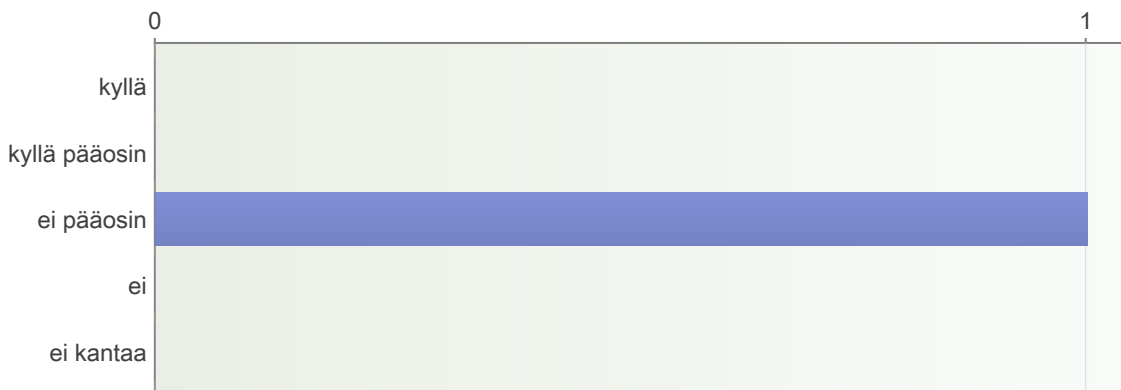
Mikäli lakiin ei ole kirjattu kielellisiä oikeuksia riittävän selkeästi ja velvoittavasti, eivät ne tule toteutumaan myöskään käytännössä. Saamelaisten osalta tilanne on vielä pöyristyttävämpi, koska saamelaisväestön perusoikeuksia ei nähdä edes lainsäädännön valmistelu- tai säätämisvaiheessa huomion arvoisena asiana tai niihin suhtaudutaan vähätellen. Myös nyt käsittelyssä oleva hallituksen esitys valinnanvapauslaiksi osoittaa sen.

Saamelaiskäräjät vaatii, että saamelaisten kielelliset oikeudet kirjataan asianmukaisesti lainsäädäntöön. Saamelaisten kotiseutualueella sosiaali- ja terveydenhuolto on järjestettävä myös saamen kielellä. Perus- ja ihmisoikeuksien toteuttaminen on julkisen vallan vastuulla siten, että viranomaisten tulee järjestää olosuhteet (lainsäädäntö, järjestelmät, rakenteet) sellaiseksi, että saamelaisten kielelliset ja kulttuuriset perusoikeudet toteutuvat.

Asiakkaiden valmiudet löytää oikeat omaan palvelutilanteeseen parhaiten sopivat palvelut voivat olla myös hyvin erilaisia. Yhdenvertaisuus voi näin jäädä toteutumatta.

9. 4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko lakiluonnoksen perusteella asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteen sovitettuja palveluja?

Vastaajien määrä: 1

10. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

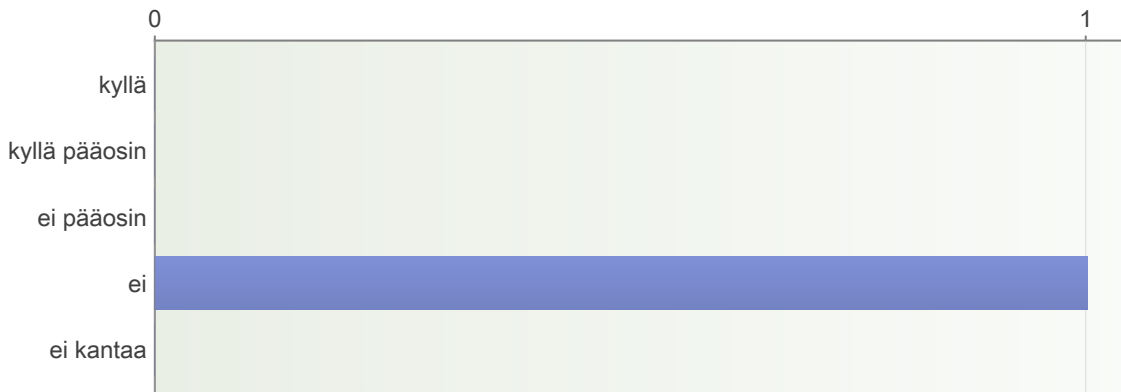
- Vastuu palvelujen yhteensovittamisesta siirtyy lain myötä liikelaitokselle. Liikelaitokseen joudutaan varaamaan kokonaan uudet resurssit tehtävää varten ja suunnittelemaan uudet toimintamallit asiakassuunnitelmien tekemiseen ja tarkistamiseen.

Laaja-alaisen palvelutarpeiden tunnistaminen edellyttävät asiantuntevan, asiakkaan omalla äidinkielellä toteutetun palveluohjauksen, -koordinoinnin ja palvelutarpeen arvioinnin toteuttamista. Järjestelmän tulisi näyttäytyä asiakkaalle ”yhden luukun periaatteena”, jossa kokonaisvastuu on määritelty yhdelle palveluntuottajalle, vaikka itse palveluja tuottaisikin useampi toimija.

Maakunnan ja tuotantojärjestelmän ratkaisut ja päätöksenteko tulee perustua tietoon. Paljon palveluja käyttävien palvelujen yhteensovittaminen on haasteellista, joka esitettyssä mallissa vaatii paljon erilaisia sopimuksia sekä palvelukokonaisuuksien ja palveluketjujen määrittelyä. Lakiluonnos ei turvaa toiminnallista yhteensovittamista.

11. 5. Turvaako lakiluonnos palvelujen horisontaalisen ja vertikaalisen integraation?

Vastaajien määrä: 1

12. Vapaamuotoiset huomiot.

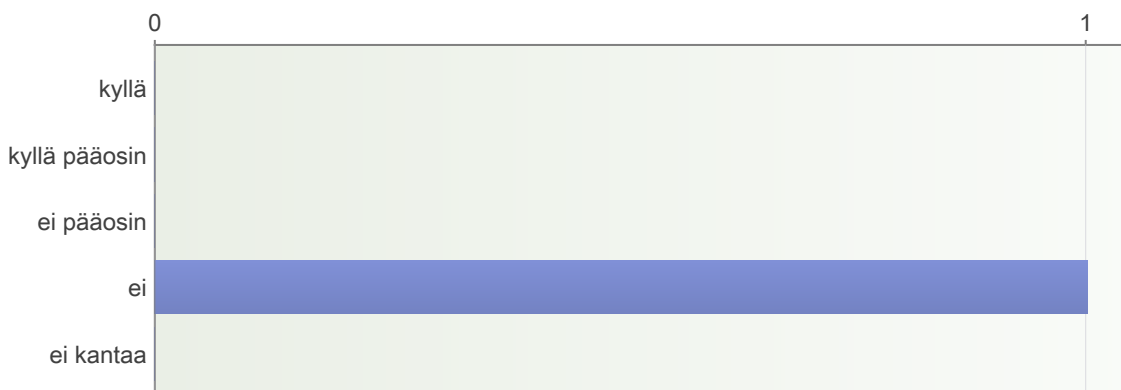
Vastaajien määrä: 1

- Saamelaiskäräjät esittää vakavan huolensa siitä, että valinnanvapaudessa asiakkaan kokonaistilanteen seuranta hämärtyy. Erityisen suuri riski tähän on haavoittuvassa asemassa olevien ja paljon palveluja tarvitsevien asiakkaiden kohdalla. Sosiaali- ja terveydenhuollon integraatio ei toteudu asiakkaan näkökulmasta, koska järjestelmä näyttäytyy asiakkaalle hajanaisena ja vaikeasti hahmotettavana. Integraation toteutumisen ehdottomana edellytyksenä on maakunnan ja palvelujen tuottajien välinen toimiva saumaton tiedonkulku ja tehokas koordinointi. Pelkästään verkostomainen työtapa ei integraatiota ja palvelujen vaikuttavuutta turvaa.

Maakunnalla tulisi olla todelliset mahdollisuudet ohjata tuottajia ja tuotantojärjestelmää.

13. 6. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

Vastaajien määrä: 1

14. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

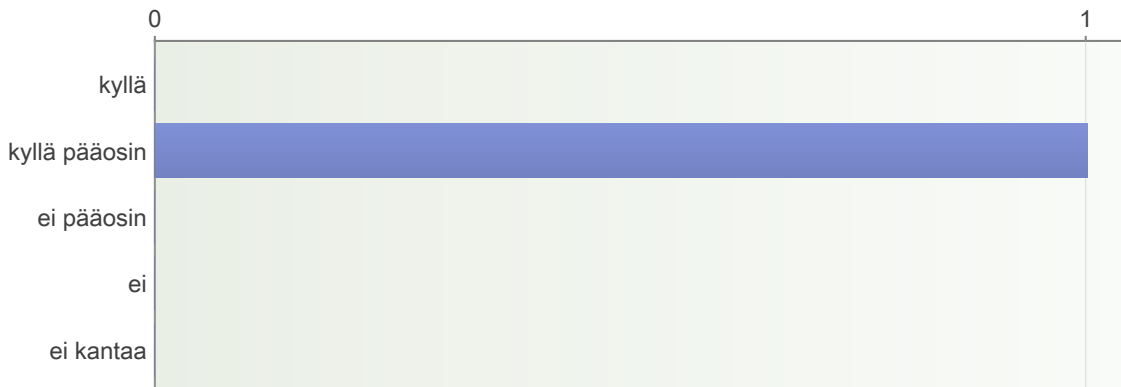
- Maakunnan rahoituksen riittävyys voi vaarantaa riittävien ja yhdenvertaisten palvelujen järjestämisen ja palveluiden saatavuuden. Selviytyäkseen maakunta joutuu joko vähentämään palvelutarjontaa tai rajaamaan palvelujen sisältöä. Erityisen haitallinen vaikutus tällä tulee olemaan pohjois-, inarin- ja koltansaamenkielisten ja kulttuurinmukaisten palvelujen saatavuudelle. Saamenkielistä peruspalvelutasoa tulisi selkeästi parantaa nykyisestä, koska saamenkielisiä palveluita on vain vähän ja sattumanvaraisesti saatavilla.

Rahoituslaissa tulisi saamelaisten kotiseutualueelle turvata riittävä korvamerkitty rahoitus saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämistä varten saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon perustalta. Nykyinen rahoitustaso ei riitä turvaamaan saamelaisväestölle tarpeenmukaisia saamenkielisiä sosiaali- ja terveystalveluja. Lapin maakunnan sote-valmistelussa on todettu, että nykyiset resurssit eivät riitä turvaamaan yhdenvertaisia palveluita. Vieraskielisyyskerroin ei turvaa saamenkielisten sosiaali- ja terveystalvelujen saatavuutta. Palveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden turvaaminen sähköisin palveluin ei tule tavoittamaan koko väestöä. Lapille maakunnan osalta järjestämisvastuun toteuttamismahdollisuudet näyttävät huonoilta, koska avustus laskisi nykyisestä 12 miljoonalla eurolla. Palvelujärjestelmän ylläpitäminen neljällä kielellä ei tule käytännössä onnistumaan. Saamelaiskäräjien kokemuksen mukaan saamenkielinen väestö on se, joka joutuu heikoimpaan asemaan ja tulee rakenteellisesti syrjityksi.

Mikäli valtion toimesta saamenkielisten palvelujen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin ei osoiteta riittävää rahoitusta, tulee sote-uudistuksen valmistelun yhteydessä lainsäädäntötasolla purkaa kaikki rajayhteistyön esteet.

15. 7. Edistääkö lakiluonnos toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa?

Vastaajien määrä: 1

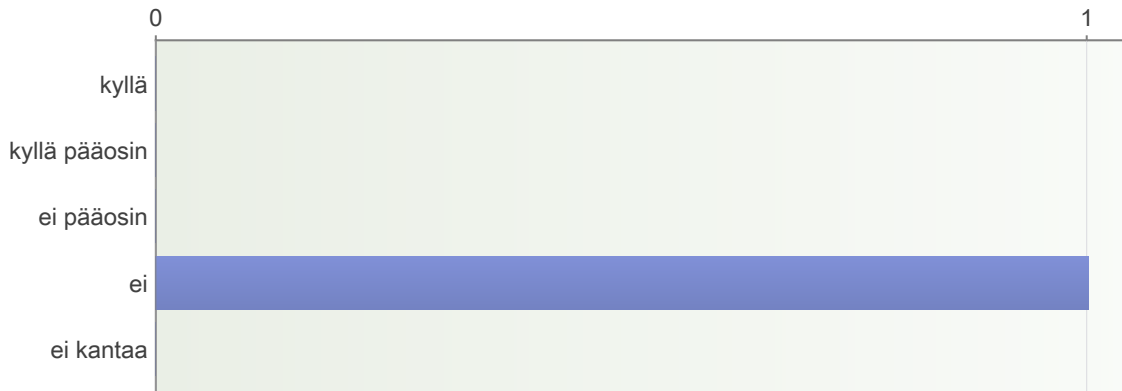

16. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

17. 8. Antaako valinnanvapauslakiluonnos yhdessä muun maakunta- ja sote-uudistuksen kanssa riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

Vastaajien määrä: 1

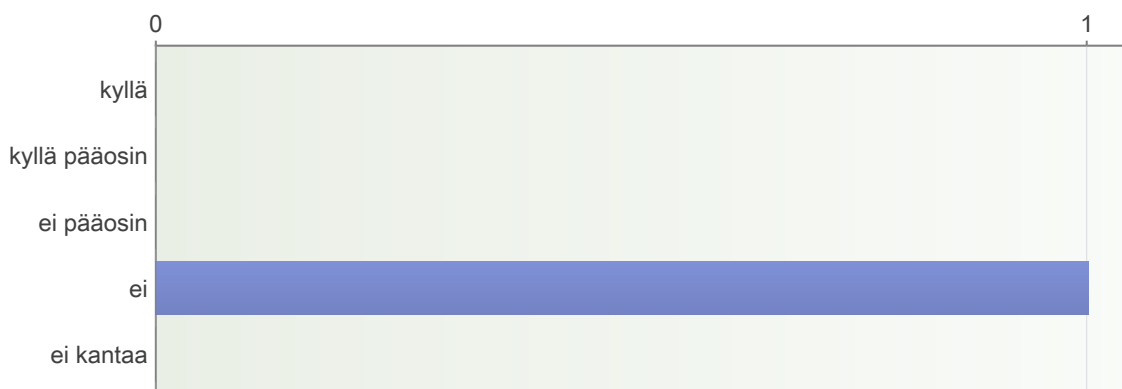
18. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Kustannusten hallintaan vaikuttaa oleellisesti maakunnan kyky ja mahdollisuus ohjata monituottajamallia. Lapin maakunnan osalta pitkät etäisyydet vaikuttavat kustannuksia nostavasti.

19. 9. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveystalvveluista. 9a. Turvaavatko maakunnan liikelaitoksen suoran valinnan palvelujen tuotantoa koskevat säännökset (mm. 16 §) palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden kaikissa olosuhteissa?

Vastaajien määrä: 1

20. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Palvelutarjonta ja valinnanvapaus lisääntyvät tiheämmin asutuilla alueilla. Lapin harvaan asutuilla alueilla palvelutarjonta ja valinnanvapaus ei tule lisääntymään. Saamelaisalueen osalta tilannetta voitaisiin parantaa, mikäli raja-alueella suoran valinnan palveluihin voitaisiin lukea myös Norjasta ja Ruotsista hankittavia palveluita.

21. 9b. Onko lakiluonnoksen 18 §:ssä säädetty sote-keskuksen lakisääteinen palveluvalikoima sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

22. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Paljon palveluja tarvitsevien palvelutarpeisiin nähden palveluvalikoima on varsin rajallinen, jotta heidän palvelutarpeisiin voitaisiin vastata riittävästi. Palvelut pirstoutuvat eri tahoille ja palveluntuottajille.

23. 9c. Onko lakiluonnoksen 18 §:ssä säädetty suunhoidon yksikköjen lakisääteinen palveluvalikoima sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

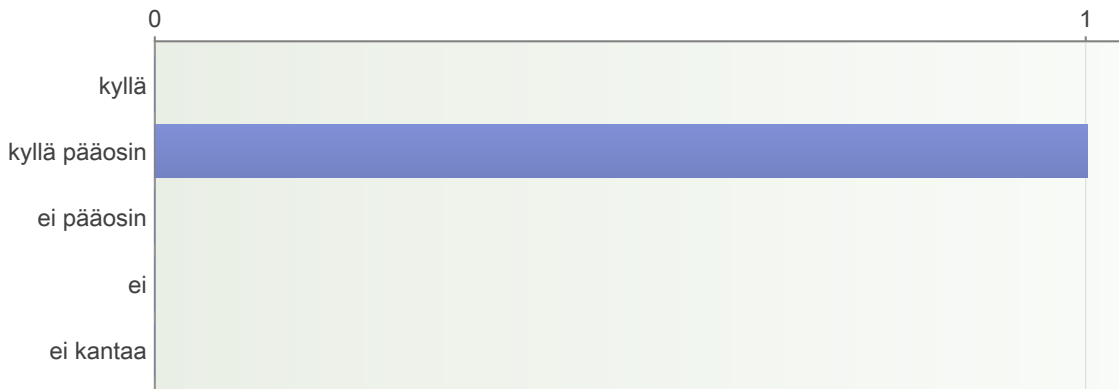

24. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

25. 9d. Onko lakiluonnoksen 18 § sote-keskuksen suoran valinnan palveluista riittävän selkeä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat suoran valinnan palvelujen piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin muihin kuin suoran valinnan palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

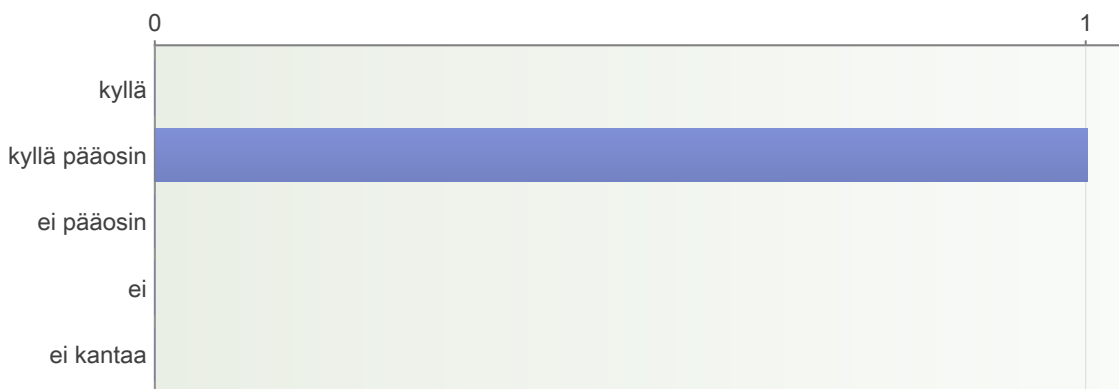

26. Jos ei, niin miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla määritellään tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat palvelut?

Ei vastauksia.

27. 9e. Onko lakiluonnoksen 18 § suunhoidon suoran valinnan palveluista riittävän selkeä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat suoran valinnan palvelujen piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin muihin kuin suoran valinnan palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

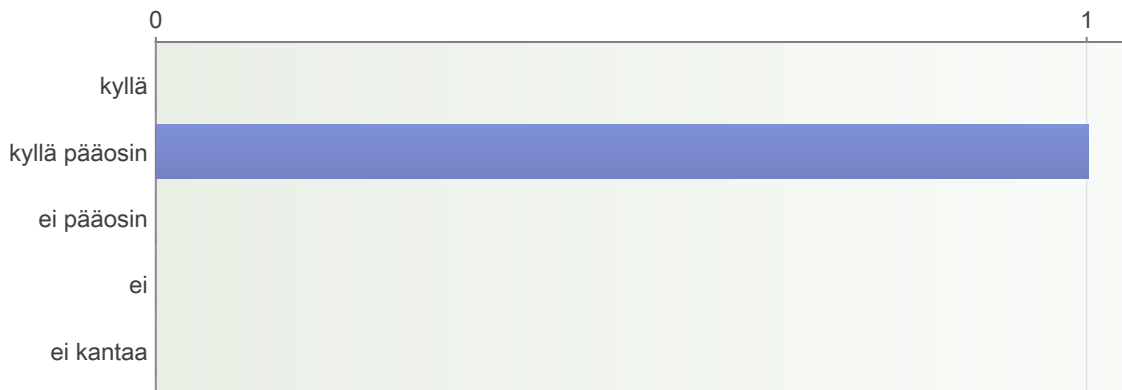

28. Jos ei, niin miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla määritellään tarkemmin suunhoidon yksiköissä tuotettavat palvelut?

Ei vastauksia.

29. 9f. Ovatko säännökset (mm. 18 § ja 37 §) sosiaalihuollon osalta tarkoituksenmukaisia ja riittäviä?

Vastaajien määrä: 1

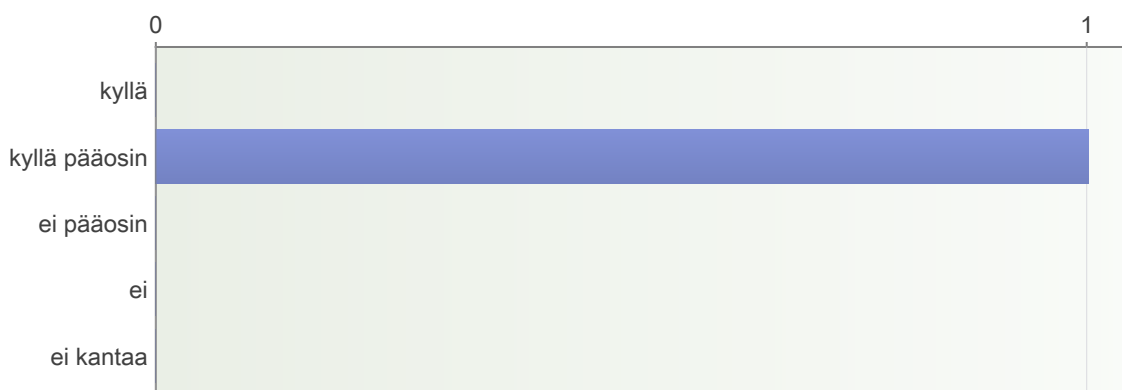

30. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

31. 10. Lakiluonnoksen 4 luvussa säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos. 10a. Antaako lakiluonnoksen 21 § asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita liikelaitos?

Vastaajien määrä: 1

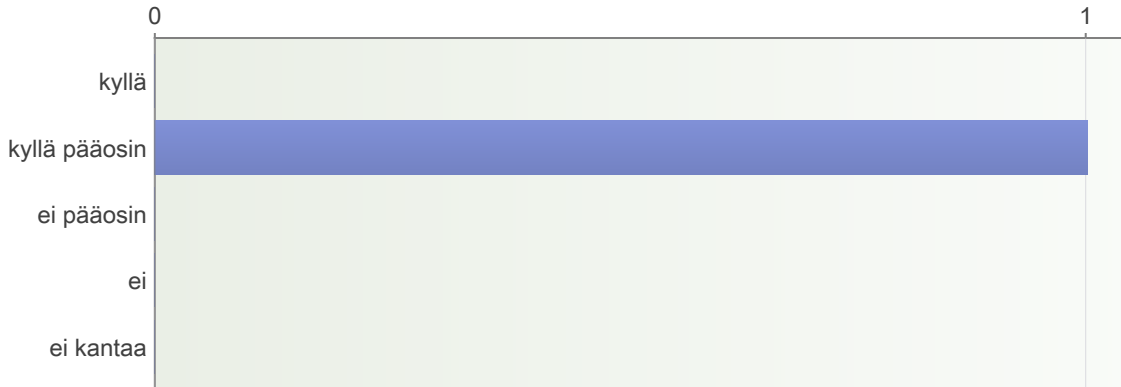

32. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

33. 10b. Entä antaako lakiluonnoksen 22 ja 23 § asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita liikelaitoksen palveluyksikkö/yksiköt?

Vastaajien määrä: 1

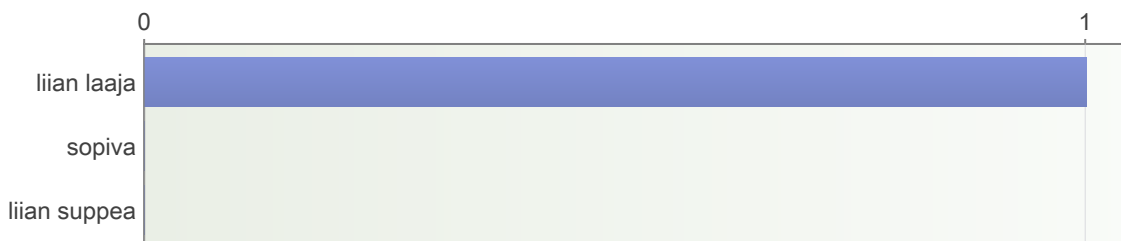

34. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

35. 11. Lakiluonnoksen 5 luvussa säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. 11a. Onko lakiluonnoksen 24 §:ssä säädetty asiakasseteli sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

36. Vapaamuotoiset huomiot.

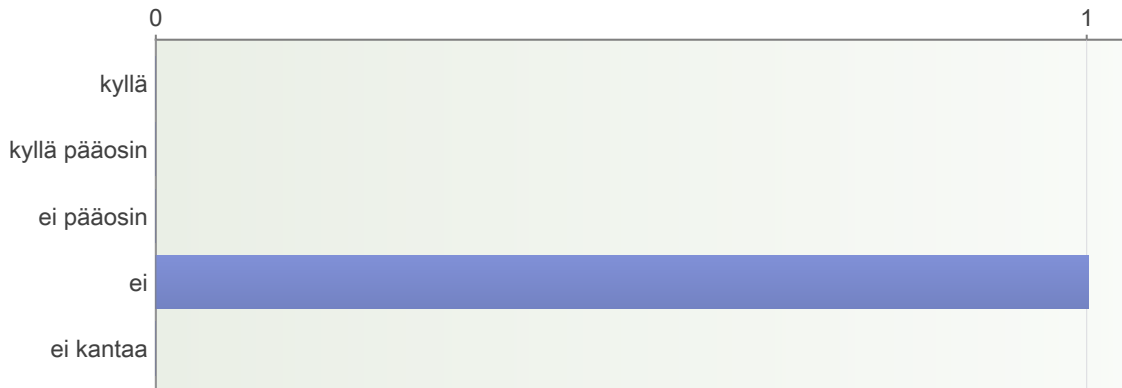
Vastaajien määrä: 1

-

Maakunnalla tulisi olla oikeus päättää palveluista, joissa se käyttää asiakasseteliä. Lakiin ei tulisi kirjata palveluja, joissa asiakasseteli on otettava käyttöön.

37. 11b. Onko maakunnan liikelaitoksella 24 §:n 2 ja 3 momentissa säädettyjen rajausten perusteella edellytykset turvata riittävät palvelut kustannustehokkaalla tavalla?

Vastaajien määrä: 1

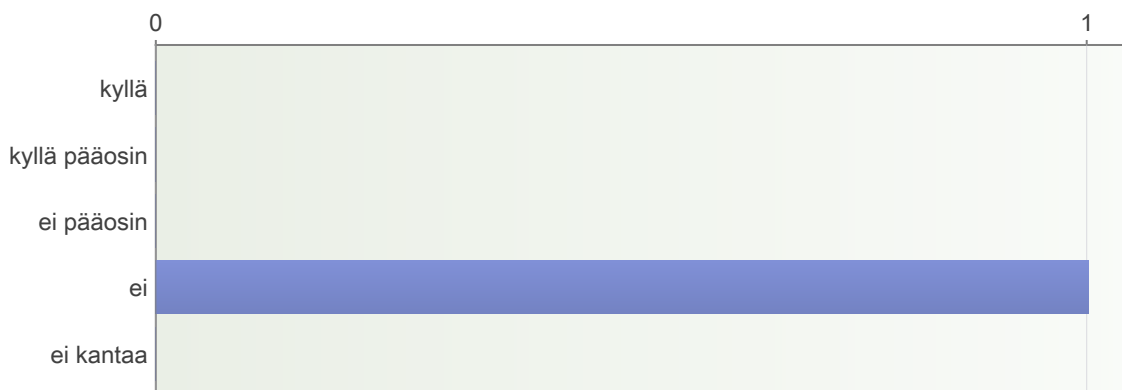
38. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakassetelien käytön tulisi perustua maakunnan harkintaan.

39. 11c. Onko lakiluonnoksen 24 §:n sääntely riittävä erikoissairaanhoidon valtakunnallisen ja alueellisen palvelujärjestelmän turvaamisen näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

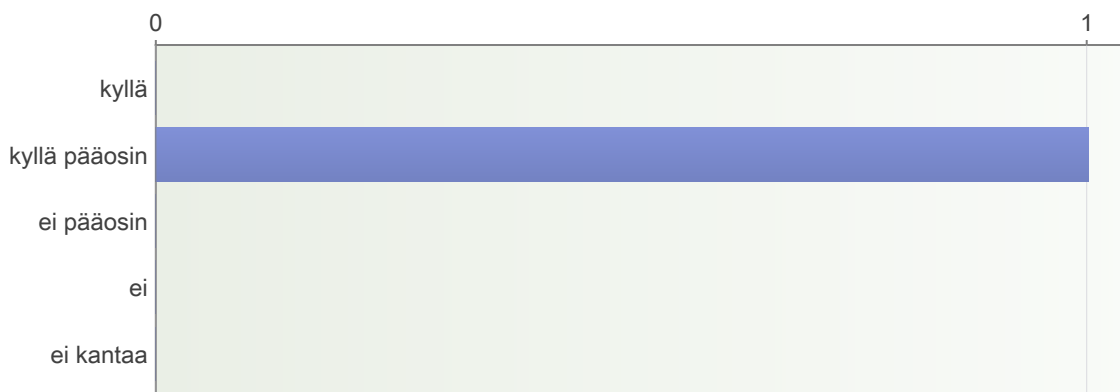

40. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

41. 11d. Ovatko asiakasseteliä koskevat säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

42. Vapaamuotoiset huomiot.

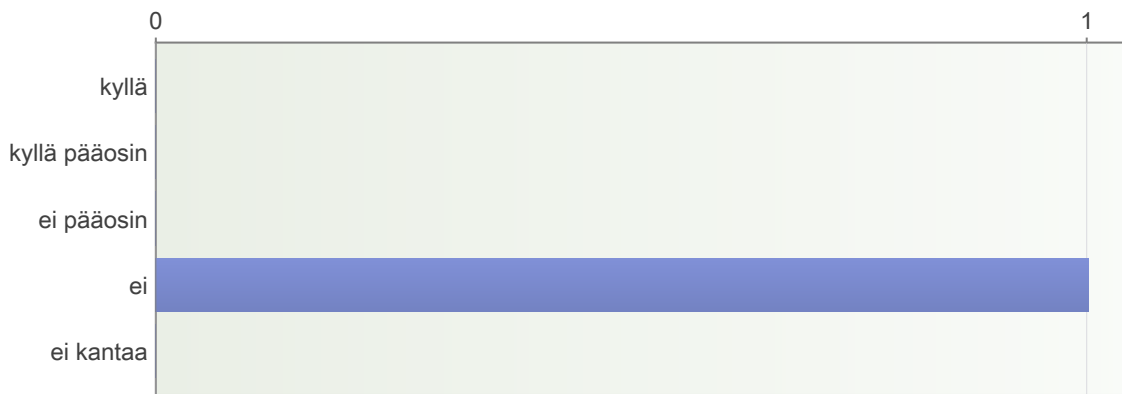
Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapausmalli ja asiakasetelien käyttö voi olla asiakkaille vaikeasti ymmärrettävä ja johtaa siihen, että on hakeutua omaan tilanteeseen sopivimman palveluntuottajan palvelujen piiriin. Laki saattaa mahdollistaa myös palveluntuottajalle valintojen tekemisen asiakkaista.

Saamelaisten osalta haasteen aiheuttaa se, että asiakassetelillä ei voi hankkia palveluja Norjan puolella olevalta palveluntuottajalta. Palveluntuottajalla on oltava palveluyksikkö Suomessa ja tuottajan on oltava jonkin maakunnan hyväksymä asiakassetelituottajaksi. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottavan palveluntuottajan on oltava rekisteröityneenä valtakunnalliseen palveluntuottajarekisteriin.

43. 11e. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun toteuttamisen näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

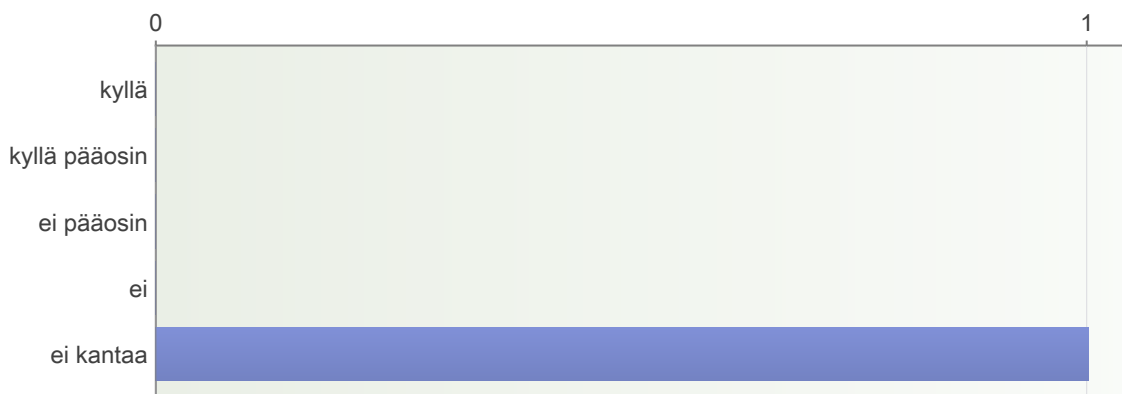

44. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

45. 12. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

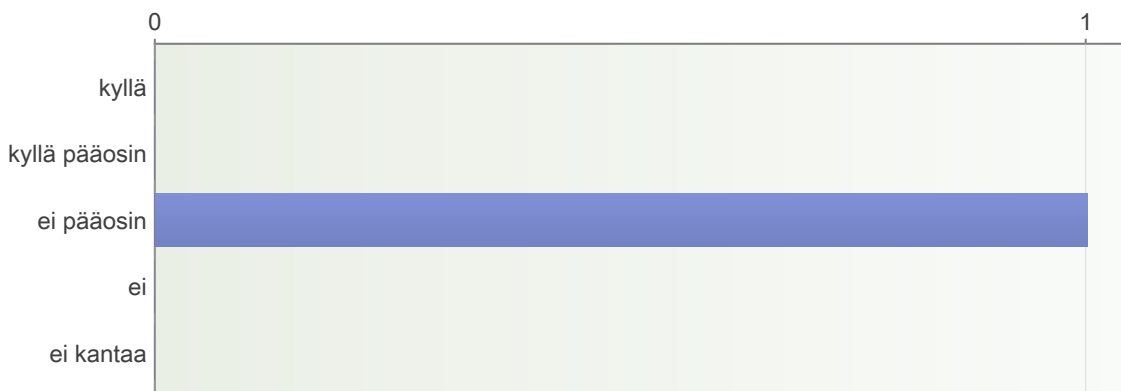
46. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Henkilökohtainen budjetti antaa asiakkaalle mahdollisuuden tarpeenmukaisten palvelujen toteuttamiseen. Riski liittyy asiakkaan todellisten palvelutarpeiden tunnistamiseen sekä palvelujen jatkuvuuden turvaamiseen. Suomessa ei ole kokemusta henkilökohtaisen budjetin laajasta käytöstä ja kansainväliset kokemukset osoittavat kustannusten nousua sen käyttöönoton jälkeen. Maakunnan on huolehdittava neuvonnasta ja ohjauksesta. Luvussa ei varsinaisesti säädetä palvelujen toteuttamisesta.

47. 13. Lakiluonnoksen 7 luvussa säädettäisiin asiakkaan neuvonnasta ja ohjauksesta sekä palvelutarpeen arvioinnista. Lisäksi lakiluonnoksen 5 §:ssä säädettäisiin asiakkaalle tehtävästä yhdestä asiakassuunnitelmasta. Turvaavatko säännökset riittävän hyvin asiakkaan oikeudet sekä palvelujen toteuttamisen asiakkaan tarpeita vastaavasti?

Vastaajien määrä: 1

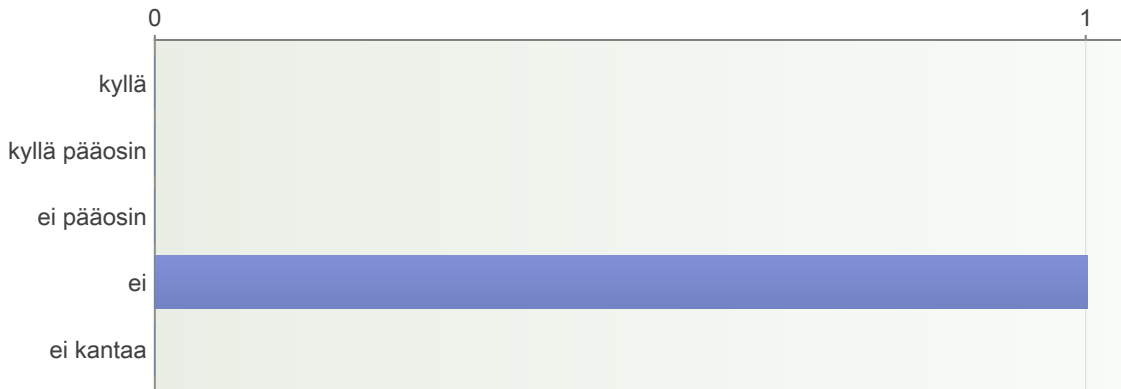
48. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiluonnoksesta ei selviä, kuka vastaa asiakassuunnitelman toteutuksesta monituottajamallissa. Valinnanvapaus lähtee siitä oletuksesta, että ihmiset osaavat hankkia tietoa, tuntevat lainsäädännön ja oikeutensa sekä osaavat tehdä hoidollisia ratkaisuja. Asiakkaan oikeuksien toteutumisen ja vaikutusmahdollisuuden edistäminen edellyttää selkeää, läpinäkyvää ja riittävän yksinkertaista järjestelmää. Asiakkaan vaikuttamismahdollisuuksien parantaminen edellyttää, että tietoa palveluihin hakeutumisesta ja palveluista on helposti ja riittävästi saatavilla asiakkaan omalla äidinkielellä. Asiakkaan oikeus omakieliseen ja kulttuurin huomioivaan asiakassuunnitelman laatimiseen tulee erikseen varmistaa. Muutoin asiakkaan oikeutta terveyteen ja hyvinvointiin ei voida varmistaa.

49. 14. Lakiluonnoksen 8 luvussa säädettäisiin palveluntuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä. 14a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

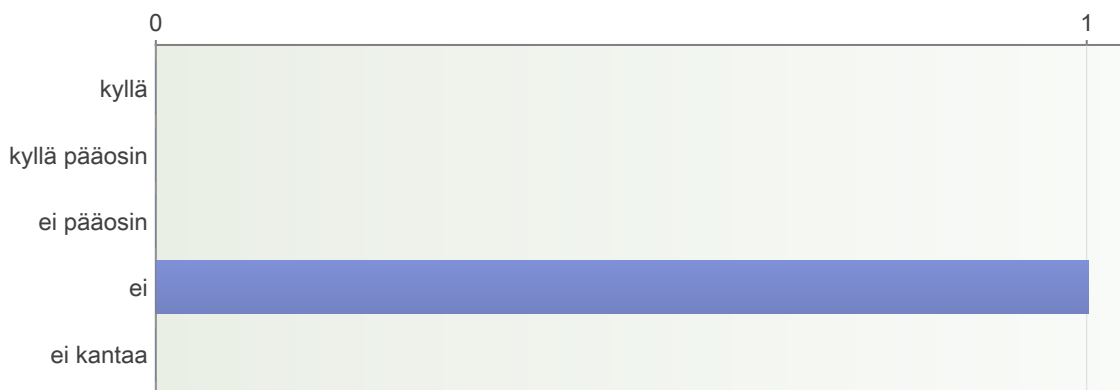
50. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- 40 §:ssä otetaan kantaa suoran valinnan palvelujen kieleen. Pykälän 4 momentissa säädetään oikeudesta käyttää saamen kieltä suoran valinnan palveluissa. Lisäksi maakunnan liikelaitoksen tuottamissa suoran valinnan palveluissa noudatetaan, mitä kielellisistä oikeuksista säädetään järjestämislain 6 §:ssä. Saamelaiskäräjät vaatii, että pykälän yksityiskohtaisiin perusteluihin lisätään seuraavaa:
”Saamen kielilain 19 §:ssä todetaan lisäksi, että viranomaisessa tapahtuvassa suullisessa käsittelyssä asia on pyrittävä antamaan saamen kielen taitoisen henkilön hoidettavaksi. Jos viranomaisessa ei ole saamen kielen taitoista henkilöä, on viranomaisen järjestettävä maksuton tulkkaus. Säännöksen mukaista periaatetta tulisi noudattaa myös sosiaali- ja terveystieteiden palvelujen toteutuksessa. Saamenkieliset asiakkaat olisi siten mahdollisuuksien mukaan ohjattava saamen kielen taitoiselle ammattihenkilölle. Samalla on myös huolehdittava siitä, että palvelua antavalla henkilöllä on tehtävän edellyttävä koulutus ja ammattitaito. Jos kielitaitoista ammattihenkilöstöä ei ole saatavilla, vaihtoehtona on tulkkaus.
Saamen kielilain 5 luvun periaatteiden mukaisesti.”
Ilman tätä selvennystä palveluntuottajille jää epäselväksi, millä tavalla saamelaisten kielelliset oikeudet tulisi ensisijaisesti toteuttaa.

51. 14b. Varmistaako hallintopäätöstä ja ehtojen asettamista koskeva sääntely (42 §) riittävät mahdollisuudet maakunnan järjestämisvastuun toteuttamiseen.

Vastaajien määrä: 1

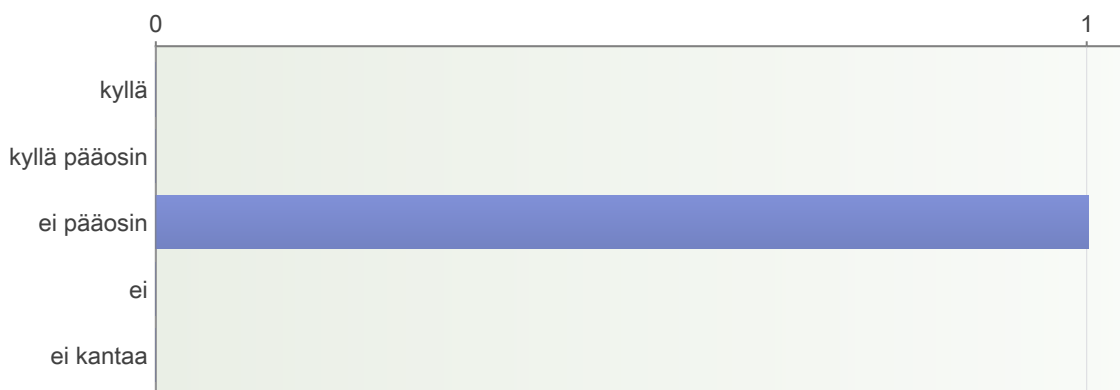
52. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Järjestämisvastuun toteuttamisen edellytys on riittävä rahoitus.

53. 14c. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

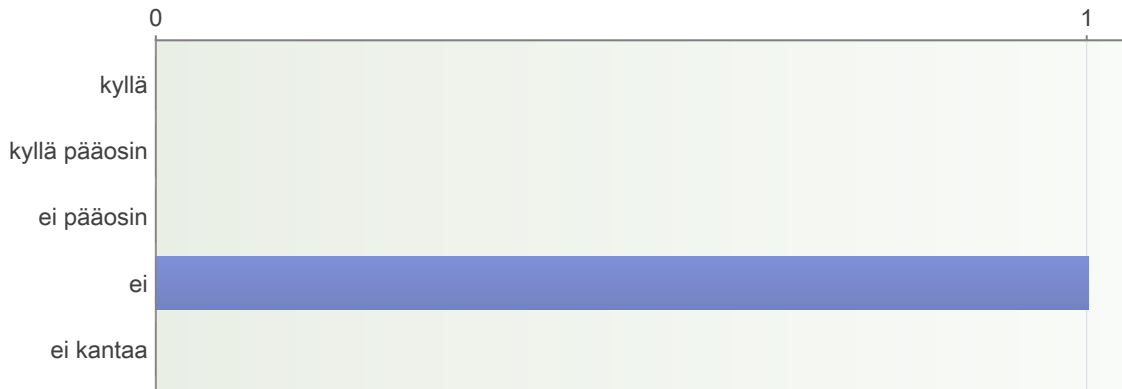

54. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

55. 15. Lakiluonnoksen 9 luvussa säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palveluntuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

56. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Harvaan asutut alueet eivät ole taloudellisesti kannattavia, eivätkä tule välttämättä kuulumaan yksityisten palveluntuottajien ilmoittamiin palvelualueisiin muutoin kuin erilliskorvauksella.

57. 16. Lakiluonnoksen 10 luvussa säädettäisiin palveluntuottajalle suoritettavista korvauksista.

16a. Ottavatko sote-keskuksen kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat tekijät riittävästi huomioon asiakkaiden erilaiset palvelutarpeet ja niiden aiheuttamat kustannukset?

Vastaajien määrä: 1

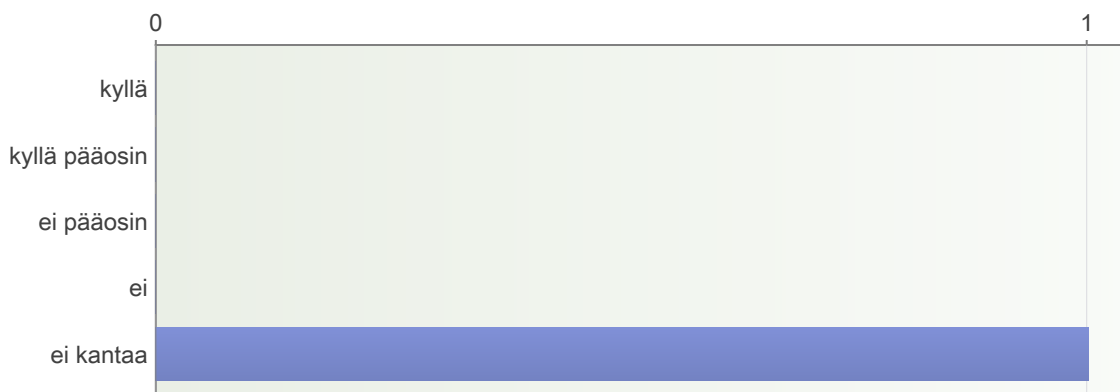

58. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

59. 16b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

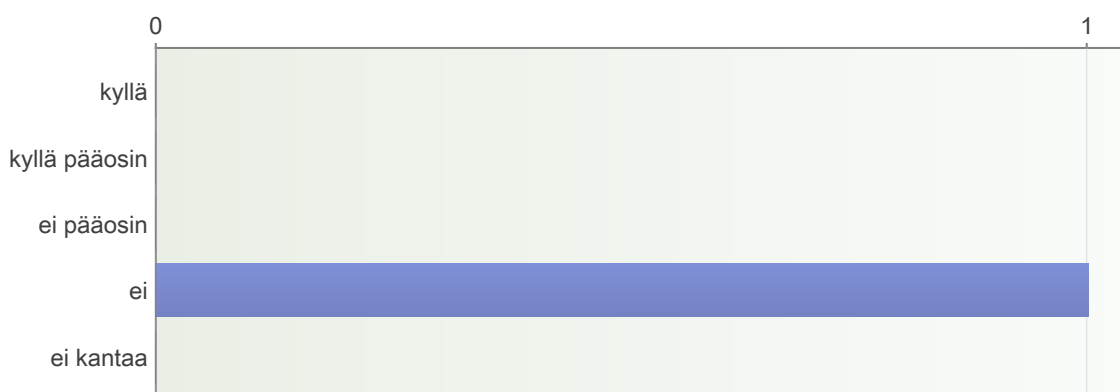

60. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

61. 16c. Turvaavatko säännökset maakunnan liikelaitoksen sote-keskukselle ja yksityisen tuottajan sote-keskukselle yhdenvertaiset toimintaedellytykset?

Vastaajien määrä: 1

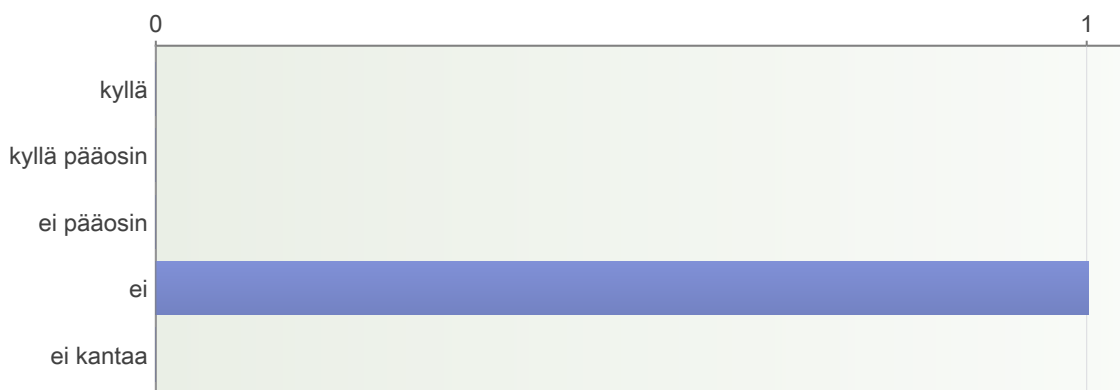
62. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunnalla on lakisääteinen vastuu palveluiden järjestämisestä erityisesti tilanteissa, joissa palveluja ei voida muutoin turvata. Lapissa maakunnalla tulee olemaa merkittävä rooli, koska yksityistä palvelutuotantoa ei synny koko Lapin alueelle.

63. 17. Lakiluonnoksen 12 luvussa säädettäisiin lain voimaantulosta. 17a. Turvaavatko 85 §:n mukaiset asiakasseteliä koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

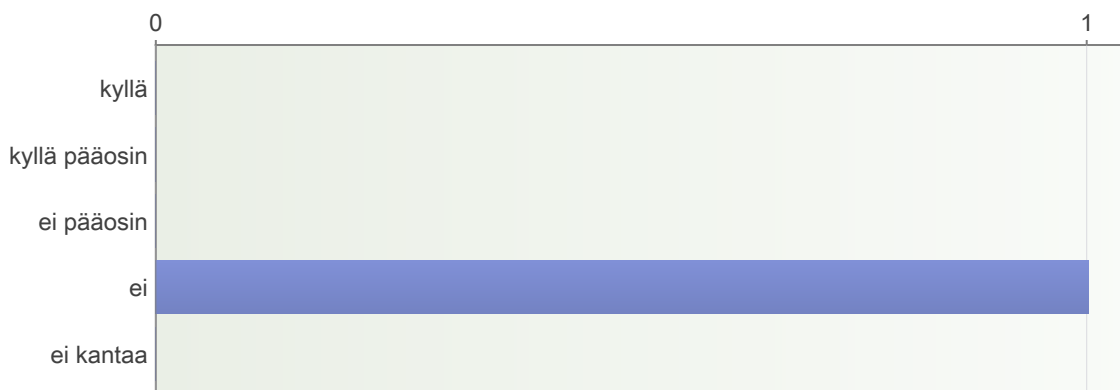
64. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapauden toimeenpanoon tulee tapahtua vaiheittain ja sille on myös varattava riittävä siirtymäaika.

65. 17b. Turvaavatko 86 ja 88 §:n mukaiset sote-keskusta koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

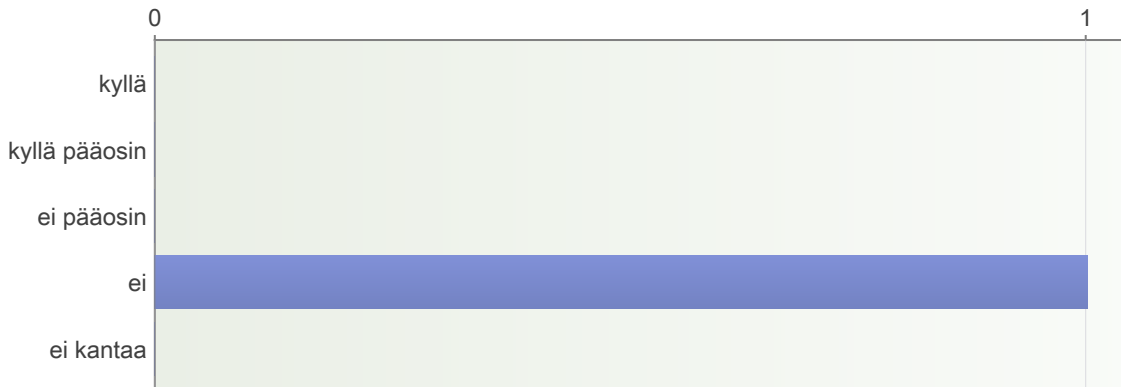
66. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapauden toimeenpanoon tulee tapahtua vaiheittain ja sille on myös varattava riittävä siirtymäaika.

67. 17c. Turvaavatko 87 ja 89 §:n mukaiset suunhoidon yksiköitä koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

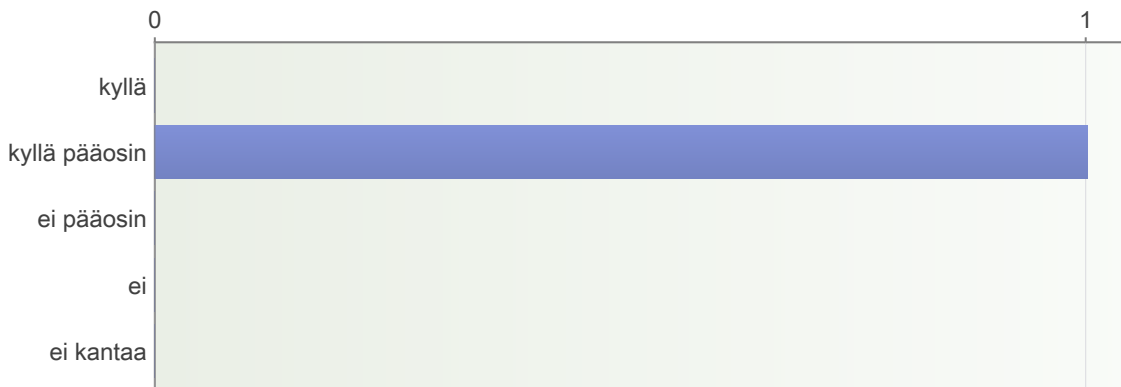
68. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapauden toimeenpanoon tulee tapahtua vaiheittain ja sille on myös varattava riittävä siirtymäaika.

69. 17d. Turvaako esitys sosiaali- ja terveystalouden yksityisten tuottajien toimintaedellytykset?

Vastaajien määrä: 1

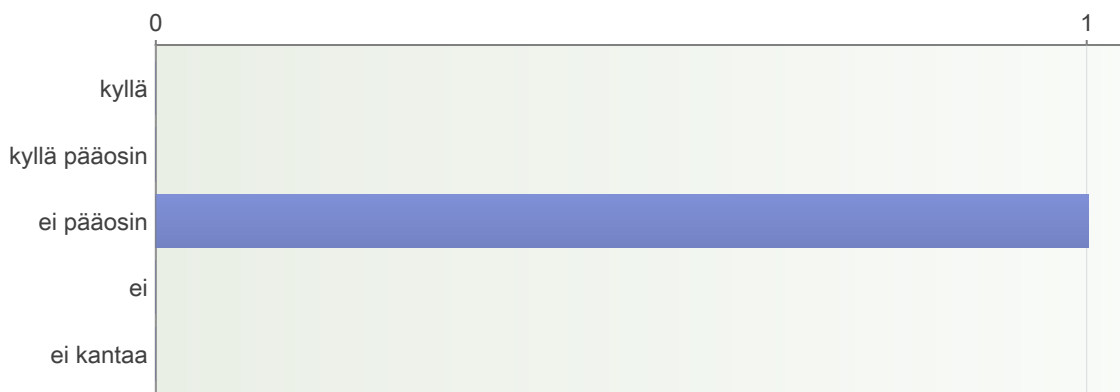

70. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

71. 17e. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajina?

Vastaajien määrä: 1

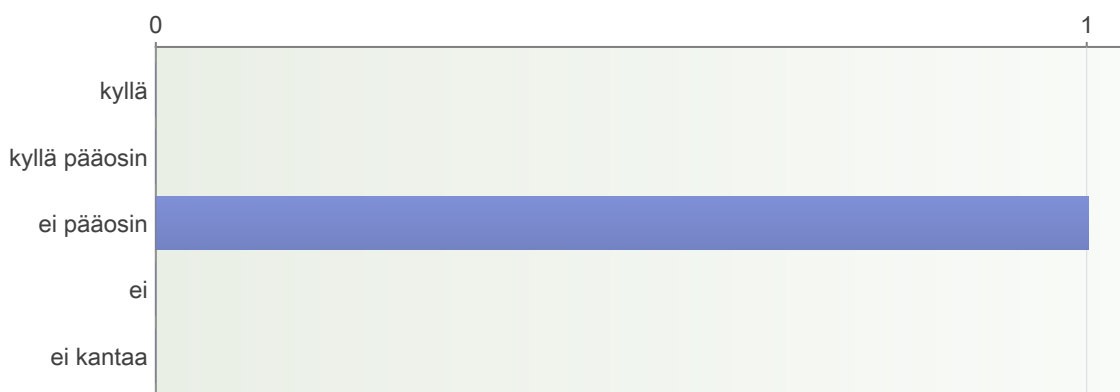

72. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

73. 18. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

Vastaajien määrä: 1

74. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Uudistuksella on vaikutus perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen. Eri alueiden ja eri väestöryhmien yhdenvertaisuutta tulisi ehdotuksessa enemmän arvioida.

75. 19. Miten arvioisitte uudistuksen vaikuttavan oman organisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Vastaajien määrä: 1

- Saamelaiskäräjälain säädösten perusteella saamelaisten itsehallintoon kuuluvat saamelaisten omaa kieltä ja kulttuuria sekä heidän asemaansa alkuperäiskansana koskevat asiat sekä saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittäminen. Saamenkielisten palvelujen järjestämisessä ei ensisijaisesti ole kyse yleisesti kunnille kuuluvien velvoitteiden täyttämisestä, vaan saamelaisen alkuperäiskansan kielellisten ja kulttuuristen perusoikeuksien turvaamisesta kulttuuri-itsehallinnon perustalta saamelaisten kotiseutualueella. Saamenkielisiä palveluja järjestettäessä tulee saamelaisille taata tosiasiallinen mahdollisuus osallistua palveluja koskevaan suunnitteluun, valmisteluun ja päätöksentekoon. Tällä toteutetaan saamelaiskäräjälain 5 §:n mukaista tehtävää. Saamelaisen alkuperäiskansan itsemääräämisoikeus ei toteudu kuntaperustaisesti johdettujen palvelujen toteuttamisessa.

Sote-uudistuksessa ei ole lainsäätäjän tarkoittamalla tavalla huomioitu saamelaisten kulttuuri-itsehallintoa alueellisen itsehallinnon rinnalla. Saamelaisten kulttuuri-itsehallintoa on alun alkujaan säädettäessä tarkoitettu kehitettävän kuntien itsehallinnon suuntaisesti ja sen rinnalle.

Lainsäädäntö velvoittaa järjestämään sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut asukkaiden tarpeen mukaisesti. Lainsäädäntö ei kuitenkaan säatele yksityiskohtaisesti toiminnan laajuutta, sisältöä tai järjestämistapaa. Itsehallinto-oikeuden mukaan saamelaisilla tulee olla mahdollisuus päättää itse siitä, millaisia sosiaali- ja terveyspalveluja he tarvitsevat, millaiselle perustalle ja arvomaailmalle sekä näkemyksille hyvinvoinnista niiden tulisi rakentua ja miten ne tulisi parhaiten järjestää. Saamelaiskäräjät tuntee parhaiten oman väestönsä sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeen ja menettelytavat saamenkielisten palvelujen aikaansaamiseksi.

76. 20. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Vastaajien määrä: 1

- Perustuslain 17 §:n 3 mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.

Saamen kielilaila on tarkoitus vähentää tarvetta tulkkaukseen ja kääntämiseen muun muassa kielitaitovaatimuksia ja virkavapautta koskevilla säännöksillä, joiden avulla saamen kielen taistaisen virkamiesten määrä on tarkoitus saada nykyistä suuremmaksi (HE 46/2003 vp. s 18). Saamen kielilain tarkoitus on, että tulkkaus ja kääntäminen vähitellen jäisivät toissijaiseksi keinoksi asiakkaan ja viranomaisten välisissä yhteyksissä. Pääsääntö olisi asian käsittely saamen kielellä, jos siihen on mahdollisuus (HE 46/2003 vp s. 30).

Hallituksen esityksen mukaan (HE 46/2003, s. 37) saamelaisten kotiseutualueella jokaisen saamen kielilain piiriin kuuluvan kunnallisen ja valtiollisen viranomaisen olisi vastaisuudessa kyettävä antamaan saamenkielisiä palveluita pääsääntöisesti tarvitsematta turvautua tulkkaukseen. Viranomaisilla on velvollisuus huolehtia, että kussakin virastossa on saamen kielen taitoista henkilökuntaa.

Saamen kielilain 15 §:n 3 momentin mukaan viranomaisten tulee toiminnassaan muutenkin edistää saamen kielen käyttämistä. Saamen kielilain 24 §:n 1 momentin mukaan viranomaisten tulee toiminnassaan omaaloitteisesti huolehtia siitä, että tämän lain turvaamat kielelliset oikeudet toteutuvat käytännössä. Sen tulee osoittaa yleisölle palvelevansa myös saameksi.

Saamelaiskäräjien mukaan saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisessä on kysymys siitä, miten saamelaisten kielellisiä ja kulttuurisia perusoikeuksia turvataan siten, että saamelaiset ovat muihin väestöryhmiin nähden yhdenvertaisessa asemassa sosiaali- ja terveydenhuollossa. Palvelut tulee toteuttaa tosiasiallisesti ja siten, että saamenkieliset palvelut järjestetään myös käytännössä saameksi. Tämän yhdenvertaisuuden toteutuminen edellyttää lainsäädännön tarkistamista. Lainsäädäntöön tulee ottaa velvoittava säännös saamelaisten oikeudesta saada omakielisiä ja oman kulttuurin mukaisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja vähintäänkin saamelaisten kotiseutualueella sekä viranomaisen velvollisuus järjestää palveluja saamen kielellä. Saamelaisten oikeuksien turvaamisen kannalta tarkoituksenmukaisin tapa on ottaa asiasta säännös valmisteilla olevaan valinnanvapauslakiin.

Saamelaiskäräjät vaatii lain yleisperusteluihin kirjattavaksi, että saamenkieliset asiakkaat on ohjattava ensisijaisesti saamenkieliselle ammattihenkilölle palveltavaksi. Mikäli saamen kielen taitoista ammattihenkilöä ei ole, voidaan tulkkausta käyttää toissijaisena vaihtoehtona.

Palveluntuottajia tulisi kannustaa tuottamaan palvelut saamen kielillä muun muassa kielilisin.

77. 21. Yksilöidyt muutosehdotukset lakiluonnokseen.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapauslain 40 ja 41 pykälään tulisi sisällyttää viittaus saamen kielilakiin (1086/2003), jossa säädetään oikeudesta käyttää saamen kieltä. Oikeus saamen kielen käyttöön koskee saamelaisten kotiseutualuetta. Kotiseutualueesta on säädetty saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä. Alueeseen kuuluvat Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnat sekä osa Sodankylän alueesta.

Lain 40 ja 41 pykälään olisi tarkoituksenmukaista lisätä seuraava momentti:

”Saamelaisten kotiseutualueella sosiaali- ja terveydenhuolto on järjestettävä myös saamen kielellä. Oikeudesta käyttää saamen kieltä säädetään saamen kielilaissa (1086/2003).”